

нашої країни, враховуючи перспективи європейської інтеграції України.

Таким чином, протягом двох десятиліть Польща продемонструвала значні успіхи у проведенні регіональної політики на всіх рівнях. Було проведено адміністративну реформу, що врахувала інтереси як місцевих громад, так і центральної влади. Сьогодні регіональна політика Польщі є об'єктом детального планування на всіх рівнях, про що свідчить зміст стратегії розвитку країни. Окремі воєводства Польщі беруть участь у роботі єврорегіонів, зокрема, за участю України. Отже, українсько-польське транскордонне співробітництво може стати предметом подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Симоненко В. Регіональна політика: системний підхід [Текст] / В. Симоненко // Економіка України. – 1996. – №6. – С. 31–38.
2. Grosse T.G. Cele i zasady polityki regionalnej państwa [Źródło elektroniczne] / T.G. Grosse // Ministerstwo infrastruktury i rozwoju Polski. – Reżim dostępu: https://www.mir.gov.pl/rozwoj_regionalny/poziom_regionalny/ekspertyzy/Documents/Grosse_ekspertyza_Cele%20i_zasady_MRR_02042009_1.pdf.
3. Білянський О. Адміністративно-територіальна реформа в Республіці Польща: досвід для України (1998–1999 рр.) [Текст] / О. Білянський // Україна–Європа–Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. – 2012. – Вип. 9. – С. 146–152.
4. Zając W. Zasadniczy trójstopniowy podział terytorialny Polski [Text] / W. Zając. – Warszawa: Twigger, 1999. – 227 s.
5. Strategia Rozwoju Kraju 2007–2015 [Źródło elektroniczne] / Ministerstwo infrastruktury i rozwoju Polski. – Reżim dostępu: http://www.mir.gov.pl/rozwoj_regionalny/polityka_rozwoju/srk/strony/strategia_rozwoju_kraju_2007_2015.aspx.
6. Мартынов В. Региональная политика в постсоциалистической Польше [Текст] / В. Мартынов // Псковский региональный журнал. – 2010. – №10. – С. 3–10.
7. Біла С.О. Карпатський єврорегіон як чинник європейської інтеграції України [Текст] / С.О. Біла, В.В. Романова // Стратегічні пріоритети. – 2013. – №3. – С. 78–88.

References

1. Symonenko V. Regionalna polityka: systemnyi pidkhid [Text] / V. Symonenko // Ekonomika Ukrainy. – 1996. – №6. – С. 31–38.
2. Grosse T.G. Cele i zasady polityki regionalnej państwa [Źródło elektroniczne] / T.G. Grosse // Ministerstwo infrastruktury i rozwoju Polski. – Reżim dostępu: https://www.mir.gov.pl/rozwoj_regionalny/poziom_regionalny/ekspertyzy/Documents/Grosse_ekspertyza_Cele%20i_zasady_MRR_02042009_1.pdf.
3. Bilyanskiy O. Administratyvno-terytorialna reforma v Respublitsi Polshcha: dosvid dla Ukrainy (1998–1999) [Text] / O. Bilyanskiy // Ukraina – Yevropa – Svit. Vizhnarodnyi zbirnyk naukovykh prats. Seria: Istoriya, mizhnarodni vidnosyny. – 2012. – Vyp. 9 – S. 146–152.
4. Zając W. Zasadniczy trójstopniowy podział terytorialny Polski [Text] / W. Zając. – Warszawa: Twigger, 1999. – 227 s.
5. Strategia Rozwoju Kraju 2007–2015 [Źródło elektroniczne] / Ministerstwo infrastruktury i rozwoju Polski. – Reżim dostępu: http://www.mir.gov.pl/rozwoj_regionalny/polityka_rozwoju/srk/strony/strategia_rozwoju_kraju_2007_2015.aspx.
6. Martynov V. Regionalnaya politika v postsotsialisticheskoy Polshhe [Text] / V. Martynov // Pskovskiy regionologicheskii zhurnal. – 2010. – №10. – S. 3–10.
7. Bila S.O. Karpatskyi evroregion yak chynnyk yevropeyskoi integratsii Ukrainy [Text] / S.O. Bila, V.V. Romanova // Strategichni priorytety. – 2013. – №3. – S. 78–88.

Kliuchnyk R. M., Lecturer of Department of Political Science, Sociology and Humanities, Alfred Nobel University (Ukraine, Dnepropetrovsk), ruslan-dne@yandex.ru

Distinguishing features of regional policy in the Republic of Poland

The distinguishing features of regional policy in the Republic of Poland are considered. Some aspects of preparing, implementation and consequences of administrative reform are considered. The perspectives of implementation of Polish experience in Ukrainian reality are analyzed. Three levels of administrative division

are considered: wojewodstwo, powiat and gmina. Attention to consolidation of central authorities and local self-governance is paid. The national strategy of regional policy is described. The participation of Polish regions in European transborder cooperation is considered. System, structural and functional analysis, comparative method are used in the article. It is proved that modern Poland has achieved notable success in providing regional policy on all levels. It is stressed that significant changes in the system of regional policy were connected to the forthcoming integration with the European Union. It is underlined that regional policy supports Poland's international competitiveness.

Keywords: region, regional policy, European integration, Euroregion, local self-governance, administrative reform.

Ключник Р. М., преподаватель кафедры политологии, социологии и гуманитарных наук, Днепропетровский университет им. Альфреда Нобеля (Украина, Днепропетровск), ruslan-dne@yandex.ru

Особенности региональной политики Республики Польша

Раскрыты основные особенности региональной политики современной Польши. Проанализированы некоторые аспекты процесса подготовки, применения и последствия административной реформы в Польше с позиции использования ее успехов в украинских реалиях. Рассмотрены три уровня административно-территориального деления Польши: воеводства, уезды и гмины. Значительное внимание уделено согласованию интересов местных общин и центральной власти. Проанализированы основные преимущества участия польских воеводств в работе еврорегионов. В статье были использованы системный, структурно-функциональный, сравнительный и иные методы. Доказано, что современная Польша продемонстрировала заметные успехи в проведении региональной политики на всех уровнях.

Ключевые слова: регион, региональная политика, европейская интеграция, еврорегион, местное самоуправление, административная реформа.

* * *

УДК 061.2:316.3

Матвійчук А. В.

кандидат політичних наук,
старший науковий співробітник
Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського
(Україна, Київ), matvijchuk@nas.gov.ua

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ З ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ У ФРН

Розглядається досвід співпраці держави з неурядовими організаціями, накопичений в Німеччині, де громадські об'єднання, виходячи з їхнього правового статусу, і є такими, але фактично виконують місію суспільно-державних структур.

Ключові слова: держава, громадські організації, самоврядування, соціальна держава, демократія, групи інтересі.

Розвиток громадянського суспільства нерозривно пов'язаний із функціонуванням самоорганізованих груп інтересів, які інституціоналізуються у перебігу своєї діяльності. Такими інститутами стають, зокрема, громадські організації – "добровільні масові об'єднання громадян, що виникають внаслідок їхнього волевиявлення на основі спільних інтересів і завдань" [1, с. 115]. До слова: у сучасних міжнародних правових документах і наукових доробках вчених звично використовується термін "неурядові організації", "недержавні організації" як "локальні, національні чи міжнародні об'єднання людей, діяльність яких здійснюється з ініціативи громадян, а не з санкцій чи вказівки уряду, й не має на меті отримання прибутку" [1, с. 409"]. Для України, більш усталеним та традиційним є використання дефініцій "громадські організації", "самоврядні об'єднання". Не вдаючись в аналіз тонкощів підходів до їх трактування ми здебільшого будемо їх вживати як синонімічні, враховуючи міжнародний і національний контекст об'єкта дослідження та джерельної бази.

Громадські (неурядові) організації" реалізують приватні, корпоративні, економічні, політичні,

культурні та інші інтереси різноманітних соціальних груп, великою мірою впливають не лише на становлення громадянського суспільства, а й на демократизацію держави, сприяють налагодженню ефективного соціального діалогу між ними. Саме громадські організації можуть забезпечити поступальний розвиток громадянського суспільства, сприяти розв'язанню важливого завдання підвищення ефективності комунікації між основними соціальними групами всередині суспільства, налагодженню паритетного соціального діалогу між державною владою і громадянами.

Тому для України, де одночасно тривають процеси побудови демократичної, соціальної, правової держави та громадянського суспільства, неабиякого значення набуває наукове осмислення досвіду взаємодії держави з громадськими організаціями у розвинутих країнах демократії. Такі думки поділяють В. Андрущенко, В. Астахова, В. Барков, В. Бебик, Т. Ковальчук, І. Кресіна, І. Кучерявий, Б. Кухта, Ю. Литвиненко, М. Михальченко, М. Надольний, М. Панов, Т. Розова, Ф. Рудич, С. Рябов, М. Сазонов, В. Цвих та інші.

Діяльність громадських самоврядних організацій в країнах Заходу охоплює практично всі сфери життя людини – економіку, політику, науку, культуру, освіту. Розгалуженою є мережа молодіжних, професійних, дитячих, жіночих, ветеранських, релігійних, а також елітарних організацій-клубів тощо. Неурядові організації є там основою громадянського суспільства, вирішальним стабілізуючим чинником, гарантом демократичного розвитку.

Цікавим є досвід співпраці держави з неурядовими організаціями, накопичений, зокрема, в Німеччині [2; 3]. Турбота держави про стабільність у суспільстві, безпеку громадян, розв'язання соціальних конфліктів і забезпечення соціальної справедливості закріплена в статті 20 Конституції ФРН. Крім того, принципові аспекти політичних і громадянських свобод також декларуються в Основному законі країни постатейно: захист достоїнства громадянина міститься в першій статті, де відзначено, що "людське достоїнство недоторканно. Поважати й захищати його – обов'язок усякої державної влади" [2, с. 153]. Захист життя людини, її свободи відбиті в статті 2, рівноправність і заборона дискримінації – у статті 3, захист родини, материнства й дітей, що залишилися без піклування батьків – у статті 6, обов'язок використовувати власність на благо всього співтовариства – в статті 14.

Позитивний або негативний варіанти розвитку політичного процесу ФРН у післявоєнний період за умови, що стан суспільства оцінювався як "єднально-конфліктний", є набором стимулюючих або ускладнюючих компонентів для функціонування системи. Причому неурядові організації були компонентами динамічними, які впливали на "динаміку системи, а ця остання, функціональна за своєю природою, може вважатися мінливою лише за умови структурних перебудов при збереженні можливої функціональності кожного зв'язку, включаючи й новоутворені" [4, с. 327].

Діяльність неурядових об'єднань німецький політолог М. Вебер називав суспільно орієнтованою, яка, "по-перше, осмислено орієнтована на очікування,

засновані на певних установленнях, по-друге, ці встановлення сформульовані суто раціонально відповідно до очікуваних, як наслідок, дій суспільно орієнтованих індивідів" [5, с. 511]. Їхнє прагнення полягало в тому, щоб держава належним чином здійснювала принцип соціальної, що вимагає, зокрема, рівності соціальних і економічних можливостей населення, гарантії участі громадян через свої суспільні структури в управлінні підприємствами й державою, а також у розв'язанні багатьох соціальних проблем.

На практиці взаємні різні компоненти політичної системи при розходженні їхніх інтересів неминуче виходили на рівень консенсусу. І тут необхідно розрізнити, відповідно до теорії Дж. Сарторі, три об'єкти поділу й можливої угоди: "1) кінцеві цілі (такі як свобода й рівність), що становлять структуру системи уявлень; 2) правила гри, або процедури; 3) конкретні уряди й урядова політика" [6, с. 123]. Причому слід мати на увазі, що незгода з урядовими рішеннями або опозиція уряду, приміром, неурядових організацій найчастіше виглядала як заперечення консенсусу стосовно членів уряду, а не до форми управління, політичної системи в цілому.

У політичній системі ФРН функціонують неурядові об'єднання, які, виходячи з їхнього правового статусу, є такими, але фактично виконують місію суспільно-державних структур. Експерти й політологи Німеччини нерідко називають дані формування організаціями "шарованими", маючи на увазі, що на певному етапі ініціатива в їхньому створенні належала державі. Чисельність таких союзів, їхня політична вага та вплив, приміром, в 90-і рр. істотно вирости. "Поява й конституювання таких структур означали, що громадські ініціативи не завжди несли з собою лише благо, а державні відомства, включаючи інститути місцевого самоврядування, іноді були далекі від потреб та інтересів простих громадян" [3, с. 190]. Поєднати інтелектуальний потенціал, знання, досвід суспільних лідерів і державних діячів в аналітичному й консультативно-дорадчому суспільному формуванні при структурах влади – такий був задум засновників.

"Шаровані" організації (організації "з прошарками") часто створювалися для виконання особливо важливих соціальних і суспільно значимих завдань. При цьому вони юридично реєструвалися як суспільні асоціації, а держава, беручи їх під свій патронаж, обмежувала свою роль у їхньому функціонуванні нормативними актами, приписами обов'язкового членства в даній організації певного кола фізичних і юридичних осіб, регламентацією деяких статутних норм і положень. Будучи елементом системи "стримувань і противаг" у секторі асоціацій, дані організації були надзвичайно ефективні для стабільності політичної системи. Не тільки тому, що їхнім "колективним розумом" визначалися оптимальні варіанти рішення проблем, але й тому, що вони виконували функцію моніторингу роботи державних відомств і не завжди лояльних політичній системі неурядових об'єднань. Такі структури визначали слабкі місця й сильні сторони тих та інших, з огляду на це в розробці перспективних планів і програм, метою було, за висловом М. Анохіна, "протистояти й нейтралізувати внутрішні та зовнішні подразники, здатні дезорганізувати систему" [7, с. 107],

були послідовними апологетами й захисниками існуючого політичного режиму в країні.

Однією з організацій, створених з ініціативи держави, став Німецький союз міст (НСМ). Його діяльність полягала в тому, щоб на практиці зміцнити взаємозв'язки між державою й місцевим самоврядуванням.

Німецький союз міст в 90-х рр. займався розв'язанням декількох завдань. По-перше, він на громадських засадах представляв інтереси органів місцевого самоврядування міст при федеральному уряді, парламенті країни, а також при численних неурядових організаціях і союзах. По-друге, союз консультував своїх членів з питань про всі процеси й тенденції, що стосувалися місцевого самоврядування. По-третє, обране керівництво цього об'єднання організувало двосторонній обмін досвідом між окремими містами й стимулювало також багатобічний обмін через інші канали. По суті справи, у цій організації складалася ефективна модель управління суспільством, яка складалася з елементів місцевого самоврядування й суспільних асоціацій громадян. Тут не можна не погодитися з дослідником Ю. А. Песковим про те, що аналогічні моделі дають "можливість інтегрувати в процес державного управління локальні еліти, залучати їх до участі в реалізації загальнонаціонального політичного курсу на місцях" [8, с. 13].

Незважаючи на розходження в структурах органів місцевого самоврядування міст-членів, у відповідних органах Німецького союзу міст спільно вироблялося багато типових положень діяльності. Це ставало можливим завдяки ретельній підготовці, прагненню міст-учасників вирішувати загальні проблеми шляхом взаємного обміну досвідом і розвитку співробітництва на території всієї держави. В 90-і роки керівництво цієї організації не могли не турбувати труднощі об'єднавчого процесу двох частин Німеччини, факт "значного скорочення чисельності східнонімецького населення за рахунок переселення на Захід і скорочення народжуваності (чисельність жителів вільних федеральних земель зменшилася на 800 тис. чоловік – з 16 млн. до 15,2 млн.)" [9, с. 15].

У діяльності цієї організації в 90-ті роки можна виділити декілька практичних напрямків. Так, наприклад, у сфері права й безпеки відповідні структури союзу здійснювали моніторинг федерального й регіонального законодавства та його вплив на інститут місцевого самоврядування. Керівні органи об'єднання сприяли розвитку служб пожежної охорони, цивільної оборони, у запобіганні й ліквідації наслідків стихійних лих. У кадровій політиці союз відстоював право муніципальних органів у вирішенні кадрових і організаційних питань, брав на себе відповідальність у здійсненні підготовки й підвищення кваліфікації співробітників муніципальних органів. Сила й вплив НСМ у досліджуване десятиліття полягали не лише в лобістських можливостях, ефективній практичній діяльності в масштабах країни, але й у серйозній інформаційно-пропагандистській роботі організації, яка стала "інструментом формування індивідуальної й колективної свідомості" [10, с. 1]. У цей період виходили: спеціальний "Бюлетень Німецького союзу

міст", щомісячний науковий журнал і "Літературний бюлетень", "Статистичний щорічник німецьких громад", практичні посібники для керівників міст колишньої НДР, "Матеріали Німецького союзу міст" тощо.

Німецький союз міст, у свою чергу, був членом Федерального об'єднання центральних союзів самоврядних територіальних спільнот, куди входили також інші неурядові організації, у тому числі Німецький союз громад і Німецький конгрес земельних зборів.

Торгово-промислові палати були об'єднаннями, що поєднували у своїй діяльності як опосередкований державний вплив, так і елементи широкої суспільної ініціативи в ключових секторах промисловості та торгівлі, самодіяльності в організаційних справах. На регіональному рівні в 90-і роки "засновниками палат зобов'язані були бути всі юридичні й фізичні особи даного регіону", які здійснювали підприємницьку діяльність, що зареєструвалися у відповідних реєстрах, виплачували так званій промисловий податок і мали своє підприємство на території тієї чи іншої землі. Учасники торгово-промислових палат сплачували членські внески, відраховували певні суми, які встановлювалися правліннями палат на поточну й перспективну діяльність. Відповідно до нормативних актів, торгово-промислові палати зобов'язані були сприяти розвитку бізнесу, визначати й погоджувати інтереси окремих галузей, надавати підтримку державним відомствам у розробці й здійсненні економічних програм, організувати й фінансувати установи, які забезпечували розвиток ділової активності, реалізувати заходи для професійного навчання в бізнес-секторі. Чинне законодавство обмежувало претензії палат на обстоювання інтересів підприємницької еліти як роботодавців в області тарифних угод, хоча самі палати розглядали себе як так звані "економічні парламенти".

Торгово-промислові палати, інституціоналізуючись у політичній системі як суспільні структури, разом з тим чітко позиціонували себе з державою, тобто виступали з позиції загальносуспільних інтересів, і надзвичайно позитивно впливали на етику й відносини всередині бізнесу. Ці структури чудово розуміли, що їхнє завдання полягає не лише в "прагненні максимізувати вигоди для себе й свого найближчого оточення на противагу (якщо не на шкоду) інтересам суспільства". Адже тоді "не дивно, що в такому середовищі форма й зміст інститутів громадянського суспільства можуть розходитися досить сильно" [11, с. 113]. Тому пріоритетною сферою інтересів палат було поліпшення економічного клімату в країні, удосконалювання інфраструктури бізнесу в регіонах, участь у розробці планів економічного розвитку.

З цією метою вони здійснювали широку суспільну діяльність: випускали прес-релізи, власні періодичні видання, річні звіти, проводили конференції, "круглі столи", зустрічі з представниками громадськості. Істотними виявлялися й функції внутрішнього арбітражу, свого роду "третьейського суду", що розбирає суперечки між учасниками палат. Активно торгово-промислові палати фінансували програму професійного навчання й підвищення кваліфікації підприємців. Для

сільських товаровиробників і підприємств переробки також існували аналогічні організації.

Важливу роль на території об'єднаної країни відігравав Конгрес торгово-промислових палат Німеччини, який здійснював фінансову, правову, експертну, професійну допомогу бізнесменам при створенні нових фірм, вирішенні спірних економічних питань як усередині країни, так і на міжнародній арені.

Вагому роль ця асоціація відігравала й на міжнародній арені, особливо в "міжнародному лобізмі, через розмаїтість умов усередині європейського регіону". Зокрема, у Лейпцигу (Саксонія) 1991 року з ініціативи Конгресу відбулася міжнародна економічна зустріч, де зустрілися керівники 334 підприємств східних земель із представниками більш як тисячі європейських фірм. Фінансову й організаційну сторону справи взяли на себе Комісія ЄС і Конгрес промислово-торговельних палат Німеччини у співробітництві з федеральним міністерством економіки. Метою заходу було ознайомлення підприємців з "нових" земель із досвідом закордонних партнерів. Поряд з Конгресом торгово-промислових палат Німеччини не менш важливу роль виконувала ще одна організація "поперечного зрізу" у бізнес-співтоваристві Німецьке співтовариство технічного співробітництва (НСТС).

Федеральне робоче співтовариство добродійної діяльності також можна віднести до неурядових "шарованих" організацій. Статус об'єднання був федеральний, а його спеціалізація – соціальна допомога. Причому діяльність співтовариства здійснювалася за участю шести великих неурядових організацій соціальної спрямованості: Благодійного Союзу робітників, Німецького католицького об'єднання "Каритас", Німецького Червоного Хреста, Протестантського співтовариства Євангелічної церкви Німеччини, Німецького Паритетного благодійного об'єднання й Центрального благодійного об'єднання євреїв Німеччини, а також величезної кількості невеликих громадських структур. У специфіці роботи співтовариства була позначена лінія на інтеграцію зусиль державних відомств і приватних осіб, навчальних закладів і дослідницьких центрів, що дало змогу оцінювати ФРСДД як неурядову організацію "поперечного зрізу". Після завершення процесу об'єднання Німеччини й входження в структуру співтовариства нових членів число учасників ФРСДД досягло 3 тисяч.

Головна ідея співтовариства полягала в реалізації функцій соціальної допомоги найбільш нужденним, а його ідеологія входила коріннями в християнську та іудейську цінність любові до ближнього. Основним завданням об'єднання було вироблення рекомендацій і практичних установок для державних і недержавних установ соціальної допомоги. Крім того, здійснювалися експертні оцінки поточного законодавства й підготовлюваних законопроектів у сфері соціального права, міжнародних обмінів, організовувалися курси підготовки й перепідготовки соціальних працівників, регулярно обновлявся банк даних щодо цих фахівців.

Масштаб практичної діяльності співтовариства на початку 90-х рр. був такий: "500 тисяч зайнятих повний робочий день, 200 тисяч працюючих за графіком, близько 1,5 мільйонів позаштатних співробітників,

приблизно 200 тисяч груп самодопомоги й принаймні 60 тисяч соціальних установ" [12, с. 34]. У другій половині 90-х рр. діяльність організації дедалі більше інтенсифікувалася. І цьому сприяла поява нового комплексу проблем: безробіття серед молоді й "тривале безробіття", зростаюча потреба в допомозі старим людям і нужденним, вороже ставлення до іноземців, соціальні лиха на "нових" землях, зростання наркоманії та алкоголізму.

Особливу роль у соціальній і політичній системі країни в 90-і роки виконувала неурядова організація Федеральний союз об'єднань лікарняних кас. Лікарняні каси як соціальне явище й система обов'язкового страхування на випадок хвороби функціонували в Німеччині досить давно. З 1955 р. розвиток системи суспільного страхування через хворобу "іде вглиб". У кожному суб'єкті федерації виникало регіональне Об'єднання лікарів лікарняних кас, а в землі Північний Рейн-Вестфалія працювали навіть дві аналогічні структури. Після завершення об'єднання країни й припинення дії соціальних інститутів НДР у кожній із шести "нових" земель було ініційоване створення таких служб подібно до об'єднань в "старих" землях. Цей політичний процес логічно вписувався "у прагнення німців знайти цвковиту національно-державну ідентичність" [13, с. 13].

Серйозний авторитет у країні та на міжнародній арені мали й мають неурядові організації в сфері науки й культури, у тому числі Німецька служба академічних обмінів, Товариство ім. Карла Дуйсберга, Німецьке науково-дослідне товариство. Це пов'язане з тим, що у ФРН, як і в Європі в цілому, на освіта й професійне навчання, особливо в 90-і роки, виділялися значні кошти, які направлялися й через європейські освітні програми. Німецька служба академічного обміну була громадською освітньою установою ФРН, до якої входили на правах колективних членів вузи, об'єднані Конференцією ректорів, і студентські колективи. Її головна роль, як справедливо відзначає В. Д. Виноградов, полягала в допомозі державним відомствам ФРН у проведенні зовнішньої політики, і особливо в цілеспрямованому впливі "на хід структурних змін у країнах, що розвиваються або трансформуються" [13, с. 19].

У завдання служби входило сприяння розвитку зв'язків між вищими навчальними закладами країни та іноземних вузів, обмін студентами й науковцями. Програми служби фінансувалися в основному з федерального бюджету, міністерством науки й освіти й міністерством економічного співробітництва. Служба надавала також послуги своїм клієнтам у реалізації інформаційних і видавничих програм, забезпечувала індивідуальне консультування своїх стипендіатів, підтримувала контакти з колишніми стипендіатами шляхом організації зустрічей і спеціальних курсів перепідготовки [3].

Однією з великих і масових неурядових структур, створених з ініціативи держави, яка працювала над розв'язанням проблем "слабкої статі", була Німецька жіноча рада (НЖР). В 90-і роки ця рада мала статус непартійної та міжконфесійної організації, що працювала за широкої участі спеціалізованих державних відомств. У Німецьку жіночу раду входили

практично всі суспільні жіночі формування. Вона нараховував 45 союзів, у тому числі 4 провідні суспільно-політичні структури, і "майже 100 загальнофедеральних організацій, що об'єднували понад 10 млн. членів" [14, s. 142]. Склад організацій, що входили в НЖР, представляв майже всі соціальні прошарки й групи жіночого населення країни: професійні об'єднання жінок-лікарів, юристів, домогосподарок, селянок, соціальних працівників, художниць, секретарів-референтів та ін.; релігійні організації й структури національних представництв (католицькі та євангелістські жіночі групи, об'єднання єврейських жінок); жіночі структури політичних партій, представлених у парламенті країни, у тому числі Жіночий союз ХДС і Робоче співтовариство жінок соціал-демократок; жіночі структури Німецького об'єднання профспілок, Німецької профспілки службовців, Німецького союзу чиновників, Спортивного союзу. Окремо стояли організації, що здійснювали представництво інтересів самотніх матерів, співтовариства жінок, що перебували в шлюбі з іноземцями, жінок-жертв війни й військових конфліктів, жінок з відхиленнями в розвитку, пенсіонерок.

Як уважає німецький політолог Р. Наве-Херц, в останні десятиліття "НЖР не було альтернативи в суспільному русі жінок" [15, s. 53], вона продовжувала суттєво впливати на суспільну думку ФРН, інститути держави, міжнародні урядові й неурядові організації, влаштовуючи колективні акції на підтримку проектів своїх членських союзів. Основною метою об'єднання було юридичне закріплення "рівних шансів" і статевої рівноправності в усіх сферах життя. Для Німецької жіночої ради це означало визнання рівних партнерських відносин жінок і чоловіків у родині, професійній діяльності й суспільстві; участь жінок у керівних органах управління економікою, політикою, судочинством. Далі значилися: "рівні шанси в отриманні освіти для хлопчиків і дівчат, рівні шанси в занятті вакансій і в підвищенні по службі, рівна винагорода за рівноцінну роботу, соціальний захист жінок, розвантаження працюючих матерів" [14, s. 143.]. Всі ці позиції не тільки повністю поділялися федеральним урядом, але й стояли на порядку денному практичної роботи профільних державних міністерств і відомств.

Із громадських організацій, які працювали з молоддю, молодіжними союзами, державними відомствами, можна назвати Німецький національний комітет з міжнародної молодіжної роботи та Федеральний фонд дітей і молоді. Цю групу організацій також відрізняє "глобальний" масштаб діяльності, високий рівень представництва учасників, значна матеріальна база, широке охоплення інтересів молоді федерального, регіонального, муніципального значення, гранична ефективність розв'язання поставлених проблем, партнерський характер діалогу з федеральним урядом. Певною мірою ці суспільні структури можна назвати "буфером", що виконував до того ж роль удалого посередника між державою та союзами молоді. Чому цю групу можна віднести до групи "поперечного зрізу"? Річ у тім, що багаторівневий і багатогранний обсяг роботи передбачав і функцію "політичного

сканера" (збір повної й об'єктивної інформації, ретельний аналіз ситуації), і функцію "політичного лазера" (швидке реагування в "болючих" точках, оперативний характер дій) [3].

Багато суспільних і державних структур ФРН, які функціонували на території Західної Німеччини, автоматично перенесли свою діяльність на східну частину країни. Це стосується й роботи Федерального фонду дітей і молоді. Створений ще в 1950 р., він мав назву Федерального фонд молоді. В 1993 р. цей інститут суспільного впливу був перетворений на Федеральний фонд дітей і молоді. Маючи статус неурядової організації та будучи органом громадського самоврядування, фонд і в 90-ті роки головним інструментом підтримки молодіжних ініціатив, ядром дитячої та молодіжної політики на всій території Федеративної Республіки Німеччини.

Через Федеральний фонд дітей і молоді ініціювалися й здійснювалися багато проектів. Більшість із них фінансувалося самим фондом, який, у свою чергу, одержував їх з державного бюджету через федеральне міністерство у справах жінок і молоді. "Бюджет фонду щорічно становив 200 млн. марок. Розподіл цих засобів по окремих програмах публікувався разом зі звітами про витрати федерального бюджету" [16, s. 7].

Для Німецького центра туризму (НЦТ), ще однієї організації, створеної з ініціативи держави, головне завдання полягало в рекламі туристичних визначних пам'яток Німеччини на ринку цих послуг. Центр за підтримки своїх 14 представництв у різних країнах вів серйозну конкурентну боротьбу за увагу туристів, залучаючи фінансові ресурси в країну у вигляді податків та інвестицій. Після об'єднання Німеччини НЦТ активно працював й на "нові" землі федерації як перспективний напрямок. Тут необхідна була експертна допомога професіоналів фірмам, що вже працювали і новоствореним, оскільки влада й громадськість саме на туризм як економічний фактор розвитку території колишньої ГДР поклали великі надії. З ініціативи НЦТ були відремонтовані й побудовані готелі, створена розгалужена інфраструктура сфери послуг, пов'язаної з туризмом, на сході Німеччини. Крім того, на підставі результатів статистичного аналізу центр виробляв стратегію реклами, давав рекомендації відомствам по справах туризму й іншим, пов'язаним з туризмом, установам, видавав рекламні буклети й проспекти. На федеральному рівні НЦТ взаємодіяв з Радою по туризму при федеральному міністерстві економіки, а також зі спеціальною комісією Бундестагу.

Отже, громадські організації ФРН є не лише елементами у функціонуванні політичної системи, але й певними посередниками між державою та її підданими. Організуючи відкритий діалог з принципових питань розвитку країни, вони прагнуть перенести вагу в прийнятті управлінських рішень до сфери суспільних інститутів. При цьому, зміцнюючи свої позиції, неурядові організації частіше використовують багато вузелів влади, прагнучи виконати функції трансляції соціальних і культурних очікувань різної залежності на рівень інститутів влади [3, с. 32].

Список використаних джерел

1. Політологічний енциклопедичний словник / Упорядник В.П. Горбатенко; За ред. Ю.С. Шемчученка, В.Д. Бабкіна, В.П.

Горбатенька. - 2-ге вид., доп. і перероб. - К.: Генеза, 2004. - 736 с.

2. Конституції зарубіжних держав: США, Великобританія, Німеччина, Італія, Греція, Японія, Канада / Сост., введ., вступ. ст. В.В. Маклаков. - М.: БЕК, 1991. - 592 с.

3. Нецаев Д.Н. На пути к "государству ассоциаций": Неправительственные организации в политической системе ФРГ (90-е годы XX века) / Д.Н. Нецаев. - Воронеж: Изд-во Воронеж. гос. ун-та. - 344 с.

4. Карташев В.А. Система систем: Очерки общей теории и методологии / В.А. Карташев. - М.: "Прогресс-Академия", 1995. - 416 с.

5. Вебер М. Избранные произведения / Макс Вебер / Пер. с нем.; Сост., общ. ред. и послесл. Ю.Н. Давыдова; Предисл. П.П. Гайдено. - М.: Прогресс, 1990. - 808 с.

6. Сартори Дж. Управляемая демократия и управляющая демократия / Дж. Сартори // Мир политики: Суждения и оценки западных политологов: Сб. ст. - М.: Политологический центр РАУ, 1992. - С. 122-127.

7. Анохин М.Г. Политические системы: Адаптация, динамика, устойчивость: (Теоретико-прикладной анализ) / М.Г. Анохин. - М.: Инфомарт, 1996. - 305 с.

8. Песков Ю.А. Сравнительный анализ опыта местного самоуправления в странах Запада и России / Ю.А. Песков: Автор. дис... канд. полит. наук / Моск. гос. ун-т им. М.В. Ломоносова. - М., 2001. - 20 с.

9. Розова Т. Идеальне та реальне в уявленнях про громадянське суспільство / Т. Розова, В. Барков // Людина і політика. - 2003. - № 6. - С. 44-50.

10. Рудич Ф.М. Громадянське суспільство та народовладдя в сучасній Україні / Ф.М. Рудич // Політичний менеджмент. - 2004. - № 3. - С. 60-67.

11. Левин К.Б. Гражданское общество на Западе и в России / К.Б. Левин // Полис. - 1996. - № 5. - С. 107-119.

12. Важный народнохозяйственный фактор // Гутен таг. - 1991. - № 6. - С. 12-22.

13. Виноградов В.Д. "Правило равновесия" в общественных системах / В.Д. Виноградов // Конфликт и социальный порядок: Сб. ст. / Под ред. В.Д. Виноградова, Ю.Н. Пахомова. - СПб.: С.-Петербург. ун-т, 2002. - С. 5-10.

14. Politik für Frauen. - Bonn: Presse- und Informationsamt der Bundesregierung, 1991. - 228 s.

15. Kinder- und Jugendpolitik, Kinder- und Jugendhilfe, Jugendarbeit in der Bundesrepublik Deutschland. - Bonn: Herausgeben vom Jugendaustausch- und Besucherdienst der Bundesrepublik Deutschland, 1994. - 32 s.

16. Kinder- und Jugendpolitik, Kinder- und Jugendhilfe, Jugendarbeit in der Bundesrepublik Deutschland. - Bonn: Herausgeben vom Jugendaustausch- und Besucherdienst der Bundesrepublik Deutschland, 1994. - 32 s.

References

1. Politolohichnyy entsyklopedychnyy slovnyk / Uporyadnyk V.P. Horbatenko; Za red. Yu.S. Shemchuchenka, V.D. Babkina, V.P. Horbaten'ka. - 2-he vyd., dop. i pererob. - K.: Heneza, 2004. - 736 s.

2. Konstytutsyy zarubezhnykh hosudarstv: SShA, Velykobyrtanyya, Nemanyya, Ytalyya, Hretyyya, Yaponyya, Kanada / Sost., vved., vstup. st. V.V. Maklavov. - M.: BEK, 1991. - 592 s.

3. Nechaev D.N. Na puty k "hosudarstvu assotsyatsyy": Npravytel'stvennye orhanyzatsyy v polytycheskoy sisteme FRH (90-e hodyy XX veka) / D.N. Nechaev. - Voronezh: Yzd-vo Voronezh. hos. un-ta. - 344 s.

4. Kartashev V.A. Systema system: Ocherky obshchey teoryy y metodolohyy / V.A. Kartashev. - M.: "Prohress-Akademyya", 1995. - 416 s.

5. Veber M. Yzbrannyye proyzvedenyya / Maks Veber / Per. s nem.; Sost., obshch. red. y poslesl. Yu.N. Davydova; Predysl. P.P. Haydenko. - M.: Prohress, 1990. - 808 s.

6. Sartory Dzh. Upravlyayemaya demokratyya y upravlyayushchaya demokratyya / Dzh. Sartory // Myr polytyky: Suzhdenyya y otsenky zapadnykh polytolohov: Sb. st. - M.: Polytolohycheskyy tsentr RAU, 1992. - S. 122-127.

7. Anokhyn M.H. Polytycheskye systemy: Adaptatsyya, dynamyka, ustoychyvost': (Teoretyko-prykladnoy analiz) / M.H. Anokhin. - M.: Ynfomart, 1996. - 305 s.

8. Peskov Yu.A. Sravnytel'nyy analiz opyta mestnoho samoupravlenyya v stranakh Zapada y Rossyy / Yu.A. Peskov: Avtor. dys... kand. polyt. nauk / Mosk. hos. un-t ym. M.V. Lomonosova. - M., 2001. - 20 s.

9. Rozova T. Ideal'ne ta real'ne v uyavlennyakh pro hromadyans'ke suspil'stvo / T. Rozova, V. Barkov // Lyudyna i polityka. - 2003. - # 6. - S. 44-50.

10. Rudych F.M. Hromadyans'ke suspil'stvo ta narodovladdya v suchasnyy Ukrainy / F.M. Rudych // Politychnyy menedzhment. - 2004. - # 3. - S. 60-67.

11. Levyn K.B. Hrazhdanskoe obshchestvo na Zapade y v Rossyy / K.B. Levyn // Polys. - 1996. - # 5. - S. 107-119.

12. Vazhnyy narodnokhozyaystvennyy faktor // Hutentah. - 1991. - # 6. - S. 12-22.

13. Vynohradov V.D. "Pravylo ravnovesyya" v obshchestvennykh systemakh / V.D. Vynohradov // Konflikt y sotsyal'nyy poriyadok: Sb. st. / Pod red. V.D. Vynohradova, Yu.N. Pakhomova. - SPb.: S.-Peterb. un-t, 2002. - S. 5-10.

14. Politik für Frauen. - Bonn: Presse- und Informationsamt der Bundesregierung, 1991. - 228 s.

15. Kinder- und Jugendpolitik, Kinder- und Jugendhilfe, Jugendarbeit in der Bundesrepublik Deutschland. - Bonn: Herausgeben vom Jugendaustausch- und Besucherdienst der Bundesrepublik Deutschland, 1994. - 32 s.

16. Kinder- und Jugendpolitik, Kinder- und Jugendhilfe, Jugendarbeit in der Bundesrepublik Deutschland. - Bonn: Herausgeben vom Jugendaustausch- und Besucherdienst der Bundesrepublik Deutschland, 1994. - 32 s.

Matvijchuk A. V., Political Science, Senior Research Fellow of the National Library named after V. I. Vernadsky (Ukraine, Kiev), matvijchuk@nas.gov.ua

Features of interaction with state agencies grazhdanskimi Germany *The experience of cooperation with non-state gained in Germany, where civil unification on the basis of their legal status, and being such, fulfill the mission of public and government agencies.*

Keywords: government, civil society organizations, government, sotsiano state, democracy, interest groups.

Матвійчук А. В., кандидат політичних наук, старший науковий співробітник Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського (Україна, Київ), matvijchuk@nas.gov.ua

Особенности взаимодействия государства с гражданскими организациями ФРГ

Рассматривается опыт сотрудничества государства с неправительственными организациями, приобретенный в Германии, где гражданские объединения, исходя из их правового статуса, и являясь таковыми, исполняют миссию общественно-государственных структур.

Ключевые слова: государство, гражданские организации, самоуправление, социальное государство, демократия, группы интересов.

* * *

УДК 327:061 (ЄС)

Бутирська І. В.
кандидат економічних наук, доцент, завідувач
кафедри менеджменту і туризму, Чернівецький
торговельно-економічний інститут КНТЕУ
(Україна, Чернівці), Ieran@ukr.net

Членство УГОРЩИНИ В ЄС ТА ЇЇ СОЦІАЛЬНІ РЕФОРМИ

Розглядаються основні напрями змін у системі соціального забезпечення, що відбуваються в Угорщині. Автор зосереджує увагу на аналізі нової концепції соціальної політики, адекватної ринковим умовам господарювання, та пом'якшенні негативних наслідків проведених реформ, на які в останні роки спрямовані зусилля більшості країн ЦЄС. Доведено, що системо-утворююча роль держави має визначальне значення при проведенні реформ, без її активного втручання реформування матиме негативні соціальні наслідки.

Ключові слова: Угорщина, соціальні реформи, держава, демократична трансформація.

Трансформаційні процеси в країнах ЦЄС свідчать, що реформи значною мірою залежать від підтримки населенням нового політичного й економічного курсу, забезпечення суспільного консенсусу. У ході реалізації нового курсу, спрямованого на інтеграцію з ЄС, який запроваджувала демократична влада в країнах ЦЄС при підготовці до вступу в спільноту, виявилось, що висока